

Nravnost pri mladini.

(Spisal France Bajt.)

Namen ljudski šoli je, podati otrokom najpotrebnejše znanosti za življenje, brez katerih bi težko izhajali, bodi si, da postanejo kmetski gospodarji, obrtniki, rokodelci ali kaj drugega. Ljudska šola ima poleg tega pa še drugi važnejši smoter; pripraviti hoče mladino do one stopinje samostalnosti, da se bo na podlogi tega, kar se je v šoli učila, doživela in skušala, po dovršeni ljudski šoli, sama dalje duševno razvijala, tako, da iz šolskih otrok postanejo značajni, modri in razumni ljudje, blazega srca, v čast in ponos sebi, sosedom, národu in domovini. Šoli ni dano, da bi vzgojo dovršila; postaviti pa ima temelj in podati otrokom pripomočke, po katerih se bodo sami sebe vzgojevali, ko ne bo več učiteljevo oko na nje pazilo in tudi ne več očetova ali materina roka jih vodila po strmih potih življenja, — ko bodo samim sebi pripuščeni. — Da pa ljudska šola ta namen doseže, treba je učitelju pred vsem na to gledati, da vzbuja in krepi npravnost pri šolski mladini, ker sama gola učenost brez npravnosti in drugih dobrih lastnostij bi nič ne pomagala; nasprotno, ravno učeni, a neznačajni in nenravní ljudje so človeštvu velika nadloga in gorjé; to nam priča zdanji socijalni položaj nekaterih dežel in celó držav. — Učitelj pa mora dobro poznati sredstva, po katerih se vzbuja in krepi npravnost pri mladini, tembolj, ker se mu je pri tem zeló težavnem delu vojskovati z mnogimi silami, ki žugajo vse njegovo prizadevanje uničiti. Še celó stariši mu nasprotujejo, in bodi si iz nevednosti, neizobraženosti ali malomarnosti podirajo, kar on z veliko težavo zida.

Treba je tedaj učitelju poznati sredstva, po katerih se npravnost v mladini vzbuja in krepi, a vedeti in znati mora tudi odbijati sovražne napade njegovemu prizadevanju, katerim je mladina zunaj šole razpostavljena.

Zdravnik mora poznati bolezni, predno podaja bolnikom zdravila; poznati mora telesne slabosti, radi katerih bolniku žuga huda, vedno hujša bolezen. Skušal bode bolezen v kali odpraviti. Da to izvrši, poznati mu je prejšnje bolnikovo življenje in njegove razmere. Za isto bolezen, ako je že nastala, moder zdravnik ne bode rabil vedno istih zdravil. Ravnal se bode po vzrokih bolezni in po telesni zmožnosti bolnika. — V nekem obziru in do neke meje se dá učitelj zdravniku primerjati. Tudi on mora poznati, katerim slabostim in napakam je šolska mladina na čez in posamezno podvržena. Vedeti mora, odkod izvirajo in katere so, ki prihajajo iz otroške slabosti, katere zopet iz slabe domače vzgoje in pohujšljivih vzgledov zunaj dóma in šole. — Kakor telesni zdravnik, skušal bode duševni zdravnik, učitelj, da napake pri mladini odpravi, da njih vir in povod odstrani, ali vsaj omeji. Velik razloček mej učiteljem in zdravnikom bi bil pa ta, da zdravnik ima že nastale bolezni odpraviti in skrbeti za to, da se zopet ne vrnejo; učiteljeva glavna naloga in vedno prizadevanje pa je v tem, da z vsemi vzgojevalnimi pripomočki varuje mladino pred nastankom duševne bolezni in po tej mnogo-krat tudi telesne.

Kakor nas učitelje vsakdanja skušnja učí, prikazujejo se najbolj pogostoma in pri najobširnejšem številu šolske mladine sledeče napake, katere mora učitelj odpravljati, ako hoče iz šolskih otrok vzgojevati npravne ljudi.

Neubogljivost je zeló razširjena napaka, kijo otroci od dóma v šolo занesejo, katera pa modremu in previdnemu učitelju ne dela mnogo časa preglavice. — Z doslednim pedagogičnim postopanjem jo bode kmalu odpravil. Predno učitelj kaj ukaže ali naloží, mora dobro pomisliti, ali je to, kar hoče ukazati, primerno, toliko na čez, kakor v

posebnih slučajih. Kakor hitro otroci sprevidijo, da je učitelj dosleden in da strogo zahteva, ubogal bode v kratkem času tudi tak otrok, kateremu domá stariši radi lastne krivde ne morejo skoraj ničesa ukazati, da bi jih koj ubogal. — Drugo težje vprašanje bi bilo, kakó naj se otroke do tega pripravi, da bodo zunaj šole ubogljiv. — Učitelju je težko stariše in druge ljudi prepričati, da so neubogljivosti svojih otrok sami krivi in da najboljši otrok postane neubogljiv, ako se neumno ž njim ravna in mu večkrat ukazuje take reči, katerih otrok še celó ne more izpolniti, bodi si, da presegajo njegove moči, ali da so sploh nemogoče. Mnogo starišev je takih, da otrokom ukazujejo to in uno, nikoli ali le malokedaj pa gledajo, ali otroci tudi to storé. — Učitelj mora biti previden, da ne sega predaleč v družinsko življenje in se ne prizadeva, kjer že naprej vidi, da ne bode kaj dosegel. — Nekoliko dobrih svetov starišem, kadar priložnost nanesé, in opominov šolskim otrokom, to je vse, kar učitelj more storiti v prosep ubogljivosti zunaj šole proti takim ljudem, ki skoraj te dobre lastnosti radi lastne krivde ne zaslužijo.

Laž je druga npravna bolezen, ki se pa ne more tako lahko iztrebiti in odpraviti, kakor neubogljivost. Kakor neubogljivost, takó tudi lažnjivost otroci že seboj v šolo pri- nesejo. Srečnega se sme imenovati oni učitelj, ki more kazati na izšolane otroke po osmih letih in skoraj z gotovostjo reči, da jih je rešil te grde napake in v njih srca po- stavil zaslonbo odkritosrčnosti in resnici. — Stariši sami otrokom lažejo za kratek čas, mnogokrat tudi zato, da jih potolažijo. Otroče okó je pa bistro in to kmalu zapazi ter posnema slab vzgled svojih starišev in drugih ljudi na dómu in zunaj dóma.

Učiteljeva sveta dolžnost je, gojiti odkritosrčnost v srcih izročene mu mladine. Pri vsakej priložnosti bode kazal z besedo in lastnim vzgledom, kakó draga mu je resnica in kako zoprna laž. — Onim otrokom, ki spoznajo svoj pregrešek, bode, če je le mo- goče, prizanašal; tiste pa, ki zasači na laži, bode strogo opominjal in če to ne izdá, strogo kaznjeval. Previden in moder učitelj ne bode nikoli zahteval od otroka, naj pové res- nico, če vidi, da se bode otrok zlagal in če vé, da bi bilo otroku zeló težavno, da bi resnico govoril. — Dober učitelj tudi ne bo zahteval, naj mu otrok obljubi, da se po- boljša. Otrok naj iz lastnega nagiba in samo to obljubi, kar lahko izpolni in kar tudi mora izpolniti. Če pa tega ne stori, mora sléčiti kazen. — Na ta način gojila se bode v njem odkritosrčnost in oborožil se bode proti hudobnemu svetu, v katerem se zdí, da laž gospoduje in se pravica in resnica sploh zatira.

Nevošljivost je tretja napaka pri otrocih, ukoreninjena je v človeške naravi. — V šoli se pokazuje v več oblikah. — Pritoževanja bi ne bilo ne konca ne kraja, ako bi učitelj to hotel poslušati in trpeti; otroci bi bili vedno pripravljeni drug drugemu za vsako malenkost ovaditi. Na ta način bi se gojilo sovraštvo, nevošljivost in škodoželjnost.

Učitelj ne sme trpeti, da se otroci za vsako malenkost tožijo. — Treba mu je več- krat nevošljivca pred njegovimi součenci osramotiti. Od druge strani pa zopet mora biti previden, da mu otroci ne zamolcé velikih napak, ki bi jih videli pri svojih součencih. Napeljevati je treba otroke na to, da si drug drugemu pomagajo in s tem gojé mej se- boj prijateljstvo. Otroci, ki se v tem odlikujejo, vredni so pohvale, drugi pa spodbude.

Lenoba se tudi pogostoma prikazuje pri otrocih. — Naganjati jih je treba k prid- nosti in marljivosti, da postanejo delavni ljudje. — Ako je šolski pouk dobro urejen, naloge primerno razdeljene, da se otroci ne preobložijo, a tudi ne pusté lenuhati; ako so naloge ne prelahke, ne pretežke in vedno po znanji, starosti, času, razmerah in opra- vilih zunaj šole odločene; ako se pridnost primerno pohvali, lenoba graja; ako lenuh mora delati, ko drugi počivajo: učitelj odpravlja to napako in jih napeljuje k delavnosti.

Lenoba je začetek vse hudobije; ne sme se tedaj trpeti. — Sicer pa življenje in osoda sama lenuha kaznuje in ga k delu sili; le škoda, ker se to mnogokrat zgodi prepozno. (Dalje prih.)

Knjiga Slovénka

XIX. veku.

P. Joahim Nastran (Caspar) r. v Cerkljah na Gorenjskem 18. nov. 1802, mašnik 1829, u. 13. okt. 1863. Knjiga njegova je

Sveta pokora, ali sedem postnih pridig, ktere je pridigoval v letu 1846 P. Joahim Nastran, duhovin frančiškanarskiga reda, in kaplan predmestne fare „Marijniga oznanenja“ v Ljubljani. Natisn. Ign. A. Kleinmayr v Ljubljani 1849. 8. str. 91. Zal. in prod. J. Giontini. — Na primer o besedi bodi nekoliko iz vpeljave v prvo pridigo:

Bodi pozdravljen, o sveti postni čas! čas gnade in zveličanja, čas žalosti in veselja! Kdo med Kristjani ne bo žaloval, ki ga sama mati cerkev, s kelham terpljenja v roki, in z jokajočimi očmi k žalovanju opominja, ki ga z žalostnim glasam na goro Kalvarjo kliče, in mu križaniga Jezusa v duhu kaže. Kristjan! to je greh storil, tvoj greh je tega kriv! Žaluj tedej, in posti in jokaj se; zakaj Bog sam se je za-te postil, je za te jokaj, in kervavi pot potil. Pa se tudi veseli, in od veselja poskakuj; zakaj rešen si svojih grehov, rešen in očišen si, s kervjo Kristusa si odkupljen, kakor spričuje sv. Peter (I. 1, 18. 19) itd. . . O de bi se pač ta sveti postni čas prav veliko grešnikov k Bogu vernilo! . . . V priliki od zgubljeniga sina vas bom podučil v svojih postnih pridigah, kaj de vam je storiti, če želite pravo in resnično pokoro delati. . Ti pa sveti duh! duh luči, in resnice! razsvetli mene, in moje poslušavce, de bi ta postni čas pet delov pokore tebi k časti, in sebi k zveličanju prav zamogli prevdariti, in si k sercu vzeti, de se tako po izgledu zgubljeniga sina k Očetu vernemo itd.

P. Placid Javornik r. v Tersteniku na Kranjskem 22. avg. 1803, mašnik reda sv. Benedikta, učenik bogoslovja v Celovcu, od l. 1850 župnik pri sv. Jurju, u. 30. nov. 1864.

a) Šest Nedel pobožnosti v čast svetiga Alojza od Gonzaga. Svetiga Alojza življenje, premišlovanje nja življenja, litanije ino pesem. Molitva juterna, večerna, mašna, za spoved in za sveto obhajilo. Po nemško spisal Dr. Alois Schlör; poslovenil P. Placidus Javornik. Treki natis. Z dopušenjom visoke časti naj vrednešega gnadlivega firšta gospoda Romana, sekovskega škofa. V Gradci 1849. 12. str. 96. Jos. Sirola. Nat. (1 in 2?) 4. l. 1854. 12. 96 v Gradci. — Šest let je sveti Alojz v Jezuitarskim redu menih živel, ino ravno le te leta so vzrok šestnedeljske vodbe, ki jo v čast sv. Alojza opravljamo, piše v predgovoru, in na koncu je pesem: »Prelepa Lilia cveti! — Iz samga svet'ga raja, — In duh deviške čistosti — To Lilijo obdaja, — Kdo zlahtne lilie ne pozná: — Alojzija mladenča? — Nedolžnost in pokora ga — Zdaj v svetim raji venča itd.«

b) Sveto pismo stariga zakona. Poslovenil in razložil P. Placid Javornik, benediktinar, c. k. učenik sv. pisma st. z. in iztočnih jezikov na bogoslovskim učilišu v Celovci. V Ljubljani. Nat. J. Blaznik. Predgovor. Vvod. XXX. I. Mozesove bukve. 1848. 8. 520. — Druge Mozesove bukve. Izdalo društvo sv. Mohora 1854. 8. 104. — Tretje Mozesove bukve. 1854. 8. 76. (Gl. A. M. Slomšek str. 9. 17. 18). — Mej sodelavci „Sv. pisma“ . . po povelji Antona Alojzja (Volf—Volc) imenuje se v